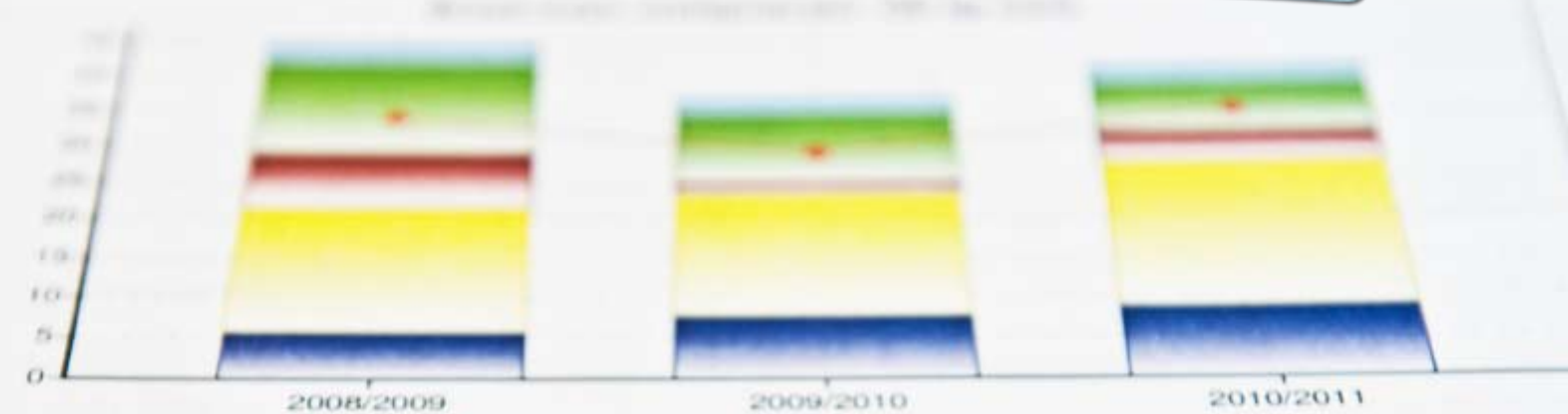

De deelnemers van Melkweg 2020 en hun adviseurs interpreteren de financiële kengetallen van het boekjaar 2010-2011

Nieuwe cijfers onder de loep

Het boekjaar 2010-2011 was sectorbreed gezien een goed financieel jaar. Die trend is ook duidelijk zichtbaar bij de deelnemers van Melkweg 2020. Dat levert sterke punten op, maar met het oog op de toekomst blijven er ook bedreigingen. De adviseurs van Accon avm maken ze samen met de deelnemers aan Melkweg 2020 inzichtelijk.

tekst Florus Pellikaan

Inkomsten door grondverhuur, maar kleine marge bij Schoone

Klaas en Martine Schoone uit Lelystad zijn druk bezig met het verder doorontwikkelen van hun bedrijf. Ze breiden uit in omvang en staan nog voor de overname van het bedrijf. De dure en vruchtbare poldergrond vormt vanuit meerdere kanten een kritieke succesfactor.

Sterk punt: 'Voor de variabele kosten zoals diergezondheid, fokkerij en overige veekosten scoort het bedrijf van Schoone bovengemiddeld en zelfs bijna net zo goed als de beste 25 procent', vertelt Hendrik Veldman. Daarnaast levert de verhuur van nogal wat dure poldergrond een mooie plus op.

Bedreiging: Tegenover de sterke punten voor veekosten en grondverhuur staat een zware kostenpost in de vorm van veevoer. Veldman: 'Op de productieve poldergrond en met 25.000 kilo melk per hectare is 12,2 cent voerkosten echt te hoog. Is er dan toch sprake van ruw-

voertekort?'. Daarnaast spelen volgens Veldman de hoge rentekosten (7,9 cent) de financiële bedrijfsresultaten ook behoorlijk parten. 'Door de kostenstructuur ontstaat een marge van bijna nul in een toch relatief goed jaar.'

Reactie Schoone: 'De cijfers geven ons nog voldoende uitdaging', omschrijft Klaas Schoone het boekjaar. 'Door de splitsing van het bedrijf met mijn oom zijn we eerst gehalveerd in quotum tot vijf ton en nu weer snel gegroeid naar ruim 9,6 ton. Dat zie je terug. We moeten daarom in het management nog scherper zijn om aan onze financiële verplichtingen te blijven voldoen en die ruimte is er ook.' Schoone doet daarmee op de voer- en bewerkingskosten.

'Vorig jaar fokten we ook nog wat jongvee voor derden op, waardoor we krap in ons ruwvoer zaten. Dat vertekent de cijfers wat. Inmiddels is dat jongvee weg en

is de ruwvoerstatus ruimer door meer samenwerking met akkerbouwers', vertelt Schoone. 'Maar overeind blijft dat we de koeien al jaren te ruim krachtvoer geven. Daar willen we nu snel wat aan veranderen.' Om de bewerkingskosten te laten zakken, heeft Schoone een flink deel van het eigen machinepark verkocht en werkt hij ook op dat gebied meer samen met akkerbouwers.

Veel boekhoudrapporten van het jaar 2010-2011 hebben Andries-Jan de Boer en Hendrik Veldman, agrarische adviseurs van Accon avm, al onder ogen gehad. Het zorgt ervoor dat de adviseurs zich een duidelijk beeld hebben gevormd van de financiële karakteristieken in het afgelopen boekjaar. Met dat beeld voor ogen houden de adviseurs nu de nieuwe cijfers van de Melkweg 2020-deelnemers tegen het licht. Ze brengen per bedrijf een financieel sterk punt en een financiële bedreiging met het oog op de toekomst in beeld (zie kaders). De deelnemers geven ook een reactie op het boekjaar en op de genoemde aandachtspunten.

'Horizontaal zijn de Melkweg 2020-deelnemers eigenlijk niet met elkaar te vergelijken, omdat de bedrijfstypes heel anders zijn. Maar onder de streep zijn alle bedrijven natuurlijk te vergelijken', stelt Andries-Jan de Boer. 'Om de cijfers het best te kunnen vergelijken, hebben we alles teruggerekend naar standaardmelk met 4,40% vet en 3,50% eiwit. Het is jammer dat we nog geen cijfers van het bedrijf van Wilms hebben, want dan was het effect van schaalgrootte inzichtelijk geweest.'

Kosten stijgen mee

De adviseurs betitelen het boekjaar 2010-2011 voor de Melkweg 2020-deelnemers als 'een goed jaar'. 'In alle gevallen is er sprake van een stijging van de brutogeldstroom tussen de 0,4 en 6 cent', vertelt Hendrik Veldman. 'De nieuwe cijfers van de deelnemers laten ten opzichte van vorig jaar heel veel overeenkomsten zien met het gemiddelde over alle bedrijven.' Gekeken naar dit gemiddelde typeren de adviseurs het boekjaar 2010-2011 vooral als het jaar van de stijgende melkprijs, een lagere rente en stijgende kosten. 'De melkprijs lag gemiddeld zo'n acht tot negen cent hoger dan in het jaar ervoor. De cruciale vraag bij betere jaren is echter altijd hoeveel er van zo'n stijging overblijft', stelt Andries-Jan de Boer. 'Gemiddeld zien we dat er van de betere melkprijs vijf cent overblijft, maar de beste 25 procent van de bedrijven lukt het om er zes cent van over te houden.'

Met name de gestegen kosten voor voer, kunstmest, loonwerk en machines heb-

	Vander- Kooistra	heijden	Brands	Schoone	Boenink	gemidd. Accon avm	top 25% Acconavm
opbrengsten melkvee							
melk	37,3	38,0	45,9	36,9	37,2	36,9	37,1
omzet en aanwas vee	3,6	1,9	3,7	1,0	-0,3	2,8	3,0
overige opbrengsten melkvee	0,0	0,0	0,5	0,4	0,0	0,5	0,6
totale opbrengsten	41,0	40,0	50,1	38,3	36,9	40,3	40,8
variabele kosten melkvee							
veevoer (excl. voorraadcorrectie)	5,4	8,7	16,3	12,2	10,6	7,9	6,9
diergezondheid	0,6	1,6	0,6	0,8	1,9	1,0	0,7
meststoffen	1,1	0,5	0,0	0,6	0,4	1,0	0,9
mestafzet	0,0	0,6	0,0	0,0	1,4	0,1	0,1
totale variabele kosten	9,5	17,1	20,3	17,2	17,8	13,2	11,4
saldo melkvee	31,4	22,9	29,8	21,1	19,2	27,1	29,4
toeslagrechten	5,6	2,7	4,1	2,7	3,3	3,6	3,4
saldo nevenactiviteiten	0,0	8,0	2,0	7,3	2,7	1,1	0,8
vaste kosten							
betaalde arbeid	2,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,8	0,9
werk door derden	4,8	5,0	5,6	4,0	2,4	2,7	1,9
werktuigen	2,4	2,9	2,7	4,1	4,7	5,7	5,6
quotum	3,7	10,5	6,2	6,3	4,3	3,4	4,1
totale vaste kosten	16,2	27,3	22,6	24,5	17,8	19,9	19,3
waarvan: uitgaven	12,3	17,3	18,1	13,9	9,5	11,3	9,6
waarvan: afschrijvingen	3,9	10,0	4,6	10,6	8,3	8,5	9,7
bruto geldstroom bedrijf	24,8	16,3	17,8	17,2	15,6	20,4	24,0
bruto geldstroom melkvee*	22,7	12,3	17,5	11,4	10,9	18,4	22,8
financiële baten en lasten	5,0	9,0	4,2	7,9	4,5	5,1	5,0
cashflow	19,8	7,3	13,6	9,3	11,1	15,3	19,0
privé-onttrekkingen en stortingen	2,6	2,4	5,4	4,1	2,0	3,9	3,8
reserveringscapaciteit	17,2	4,9	8,2	5,2	9,1	11,4	15,2
aflossingen	4,7	3,7	4,2	5,0	4,7	5,7	6,1
marge voor investeringen	12,6	1,2	4,0	0,2	4,4	5,7	9,1

* In de 'bruto geldstroom melkvee' wordt de bruto geldstroom bedrijf gecorrigeerd op toeslagrechten en saldo nevenactiviteiten, betaalde arbeid, pacht en waterschap en leasen melkquotum

Tabel 1 – Selectie uit de financiële resultaten van de Melkweg 2020-deelnemers in het boekjaar 2010-2011 in euro's per 100 kilo standaardmelk (4,40% vet en 3,50% eiwit)

ben in het boekjaar 2010-2011 enkele centen van de hogere melkprijs afgesnoept. 'De voer- en meststofprijzen zijn wereldwijd sterk gestegen en je ziet dat bijvoorbeeld loonwerkers na de mindere jaren nu toch weer even een beetje extra marge pakken', vertelt Veldman.

Het omgaan met de stijgende voerprijzen zien de beide adviseurs als een van de belangrijkste uitdagingen voor de komende jaren. 'We hebben dit jaar al bedrijven gezien die boven de tien cent per kilo melk aan voerkosten uitkomen. Dit gaat onherroepelijk knellen', stelt Veldman. De Boer vult aan: 'Voer- en landefficiëntie wordt de komende jaren enorm

belangrijk. De grote uitdaging is hoe je als veehouder het meeste van een hectare land haalt.'

Grote verschillen in rente

Het boekjaar 2010-2011 stond ook duidelijk in het teken van dalende rente. Dat zorgde voor grote verschillen in rentekosten tussen bedrijven, zo stellen de beide adviseurs. 'We zien bedrijven die Euribor-rente met de oude opslag hebben en nu 1,5 procent betalen en er zijn bedrijven die de rente hebben vastgezet en meer dan 5 procent moeten betalen', vertelt De Boer. 'De rentelasten en aflossingen zijn echter de grootste kostenpost

Lage voer- en veekosten, hoge loonwerkkosten bij Kooistra

Het melkveebedrijf van Jan Teade en Lydia Kooistra in Eagum is het meest extensieve bedrijf van de groep. Ondanks vorderende nieuwbouwplannen zit op dit moment de oude stal nog overvol.

Sterk punt: 'Ondanks de overbezetting weet Kooistra lage kosten voor voer (5,4 cent), diergezondheid (0,6 cent) en fokkerij (0,9 cent) te realiseren. Het bedrijf scoort ondanks de niet optimale bedrijfsomstandigheden nog beter of vergelijkbaar met de top 25 procent van al onze klanten', analyseert Hendrik Veldman. 'Kooistra weet dit te combineren met een post betaalde arbeid van slechts 2 cent, maar daar werken ze zich wel een slag voor in de rondte.'

Bedreiging: Kritisch is Veldman op de bewerkingskosten. 'Met 4,8 eurocent zijn de loonwerkkosten erg hoog. Een extensief bedrijf mag hiervoor ook het hoogst scoren, maar puur binnen het be-

drijf van Kooistra bezien moeten de kosten voor loonwerk en betaalde arbeid in de hand worden gehouden. Zeker ook omdat de totale bewerkingskosten door de melkrobots zullen gaan stijgen.'

Reactie Kooistra: 'Voor ons is het puur op winst bekeken een goed boekjaar geweest', vertelt Jan Teade Kooistra, terwijl hij dat ook meteen relativeert. 'We draaien op zich wel een aardig saldo, onder andere door lage voerkosten vanwege het zomerstalvoeren. Maar de winst valt vooral zo hoog uit doordat we bijna alles hebben afgeschreven. Met de nieuwe stal in het vooruitzicht worden de cijfers heel anders.' Kooistra vindt wel dat hij fiscaal nu aan de nieuwe stal toe is. 'Ik kan van het bedrag dat ik aan belasting betaal, nu een groot deel van de rente van de nieuwe stal betalen en dat is het moment om te starten. De betaalde belasting kunnen we via de Maatlat Duur-

zame Veehouderij weer terugkrijgen.' Voor de hoge loonwerkkosten heeft Kooistra wel een verklaring. 'We laten veel door de loonwerker doen en alles gaat hier per uur. Bovendien verbouwen we veel mais, moeten we vaak mest overpompen door de oude gebouwen en doen we ieder jaar wat graslandvernieuwing.'

binnen het bedrijf. Hierdoor kunnen beslissingen zoals het al dan niet vastzetten van rente grote gevolgen hebben.'

Een eenduidig advies voor het wel of niet vastzetten van rente wil De Boer niet geven. 'Bij een financiering van meer dan twee euro per liter is vastzetten de enige

optie. Maar als een bedrijf het risico kan dragen, is een mix van een beetje vast en een beetje variabel het beste.'

Ook binnen de Melkweg 2020-deelnemers zijn de verschillen in rentepercentages groot. Zo betaalt Jos Brands op basis van een deel groenfinanciering gemiddeld 2,8

procent rente. Jef, Elian en Jos Vanderheijden betalen een rentepercentage van 4,8 procent. In het boekjaar 2010-2011 sloten Jan Teade en Lydia Kooistra in verband met de nieuw te bouwen stal een rentecap af die ook volledig ten laste kwam in dat boekjaar. Met de rentecap hebben ze

Vanderheijden: gedurfde groei en afhankelijk van neventak

Wat betreft bedrijfsstructuur is de situatie van Jef, Elian en Jos Vanderheijden uit Epen in de afgelopen jaren sterk veranderd. Onder invloed van de nieuwe stal is het aantal koeien, met behulp van leasemelk, verdubbeld.

Sterk punt: 'Bij forse groei zie je vaak dat het management niet in één keer om is en dat daarvoor leergeld betaald moet worden. In de cijfers van Vanderheijden is dat ook terug te zien', stelt Andries-Jan de Boer. 'Ze scoren iets hoger voor de voerkosten (8,7 cent), de kosten voor diergezondheid (1,6 cent) en voor de overige veekosten (2,3 cent). Gezien de grote verandering en de sterk toegenomen intensiteit vind ik het overigens nog een prima prestatie.'

Bedreiging: De recreatietak neemt op dit moment volgens De Boer een belangrijke financiële positie binnen het bedrijf in. 'Het saldo van de nevenactiviteiten doet 8 cent in het zakje en dat is binnen het bedrijf de helft van de brutogeldstroom. Ruim 8 cent voor alleen de melk-

veetak is ten opzichte van het gemiddelde te laag.' Volgens De Boer zijn de hoge quotumkosten (10,2 cent) en de lagere toeslagrechten (2,7 cent) er de oorzaak van. 'Het maakt kwetsbaar.'

Reactie Vanderheijden: 'Het is niet zo'n denderend jaar geweest en we hebben zelfs ingeteerd op het eigen vermogen', omschrijft Jos Vanderheijden het boekjaar 2010. 'We zaten nog in de nasleep van zowel de bouw als de robotopstart, waardoor het niet helemaal super liep. Ook bij de recreatietak voelden we nog wat naweën van de onrust voor de gasten tijdens het bouwen. Voor onszelf zien we 2011 daarom als het nuljaar.'

De voerkosten heeft hij in de hand kunnen houden door de productiestijging per koe, door meer melk uit ruwvoer te halen en door te investeren in de opslag van tarwegistconcentraat. 'Anderen voeren het misschien extra, maar wij voeren het echt in plaats van brok.'

Vanderheijden erkent dat het door de verdubbeling van het aantal koeien en

de daaraan gekoppelde leasekosten hard werken is. 'Een kwart van het melkgeld gaat maandelijks op aan leasekosten. Daarom hebben we die recreatietak hard nodig en dat is ook een bewuste keuze. Maar je maakt voor de recreatietak ook extra kosten. Voor de uitstraling van het erf verbeteren wij bijvoorbeeld de erfverharding, terwijl een andere veehouder nog twee jaar wacht.'

Boenink: hoog saldo, maar financiering maakt investeren lastig

Het intensieve karakter van het bedrijf van Gerard, Ria en Gerben Boenink uit Harreveld vraagt om een wat andere interpretatie van de cijfers. Zo verdampt door het uitbesteden van het jongvee de hele omzet en aanwas. Ook heeft het zijn invloed op de mestafzetkosten.

Sterk punt: 'Bij zo'n intensief bedrijf ben je eigenlijk veroordeeld tot heel hoge voerkosten, maar met 10,6 cent valt dat erg mee', stelt Andries-Jan de Boer. 'Geheel in lijn met de verwachtingen zijn de bewerkingskosten laag. Het uiteindelijke saldo is met bijna 20 cent zelfs haast maximaal voor een dergelijk bedrijf, al zouden de dierenartskosten nog wat lager moeten.'

Bedreiging: 'Een intensief bedrijf moet gemiddeld genomen vooral zijn plus halen uit lage rentekosten en aflossingen, maar dat lukt bij Boenink niet', vertelt De Boer. 'De macht van het succes is bij

veel melkveebedrijven de goedkoop verkregen grond. Boenink heeft die duur moeten kopen met een relatief forse financiering tot gevolg. In combinatie met de marktafhankelijkheid van een intensief bedrijf vormt dat een bedreiging.'

Reactie Boenink: 'Wij kijken terug op best een goed jaar, al moeten alle cijfers en geldstromen nog wel hun plek krijgen', vertelt Gerard Boenink. 'We hebben door het afstoten van de varkenstak eigenlijk het bedrijf gereorganiseerd.' Binnen de posten die het saldo van het melkvee beïnvloeden, heeft Boenink inmiddels de dierenartskosten als grootste aandachtspunt aangewezen. In dat kader is het drogekoeienmanagement inmiddels geoptimaliseerd.

Ook de voerkosten vormen voor Boenink een aandachtspunt. 'We vinden deze kosten nu niet te hoog, maar met onze bedrijfsstructuur blijft aandacht nodig.'

Daarom hebben we bijvoorbeeld de opslag voor ruwvoer vergroot om in de goedkope tijd meer te kunnen aankopen.'

De eerstvolgende jaren wil Boenink de financiering niet verder op laten lopen. 'We willen nu consolideren en aflossen, zodat we in 2015 de ruimte hebben voor investeringen in arbeidsverlichting.'

tegen betaling van een eenmalige verzekeringspremie van 20.000 euro voor een financiering van 1 miljoen een renteplafond van maximaal drie procent exclusief opslag afgesproken.

Met de waarschuwing van FrieslandCampina in gedachten dat de melkprijs het

komende jaar gaat dalen, attendeert De Boer op het hebben van een buffer. 'De melkprijs en de kostprijs zijn zonder twijfel aan elkaar verbonden, maar er zit wel een vertraging op. Gaat de melkprijs al naar beneden, maar blijft de voerprijs nog even hoog, dan levert dat gevaar op.'

Tijdens het goede boekjaar 2010-2011 is het gat van het jaar ervoor gedicht, maar als de melkprijs gaat dalen, zal ook blijken of er voldoende buffer is opgebouwd.' |

➔ Volg de zes veehouders op melkweg2020.nl

Brands: scherpe veekosten, afdekken renterisico noodzakelijk

De biologische bedrijfsvoering bij Jos en Toos Brands uit Lemiers zorgt voor wat afwijkende financiële cijfers. Niet alleen aan de kant van de opbrengsten en variabele kosten, maar zelfs tot in het vreemde vermogen aan toe.

Sterk punt: 'De biologische bedrijfsvoering zorgt natuurlijk voor een dikke plus in de melkopbrengsten. Ook in de veekosten scoort Brands erg goed. Helaas valt de plus voor de melk wel volledig weg door de hogere voerkosten', analyseert Hendrik Veldman. 'Brands spaart door zijn bedrijfsvoering ten opzichte van andere bedrijven een cent kosten voor meststoffen uit en pakt nog een plusje bij de nevenactiviteiten door natuurbeheer.'

Bedreiging: Binnen het kostenpatroon valt volgens Veldman de post 'bewerkingskosten' op. 'Op een biologisch bedrijf mag die best iets hoger zijn, maar de kosten voor voederwinning en voor bemesting zijn per hectare hoog.' Voor Veldman vormt het renterisico een twee-

de punt van aandacht. 'De financiering is met ruim 2 euro per liter melk echt hoog. Op dit moment is het rentepercentage met 2,8 procent laag, maar is het risico voor een rentestijging genoeg afgedekt? Met twee ton leasemelk ben je namelijk erg kwetsbaar.'

Reactie Brands: 'Met deze cijfers ben ik heel tevreden', vertelt Jos Brands. 'Het saldo is boven mijn verwachting, vooral omdat ik erg aanhik tegen de hoge kosten voor voer.' Brands bevestigt dat de meerprijs van acht cent per liter melk opgaat aan hogere kosten. 'Alleen het krachtvoer is al vier cent per liter melk duurder. Daarnaast moeten we door tegenvallende opbrengsten van het land veel voer aankopen en we moeten mest afvoeren. Wij betalen hiervoor de loonwerkkosten, waardoor die teruggerekend op onze hectares erg hoog zijn', verklaart Brands. 'Er zijn inmiddels wel weer twee akkerbouwers in de buurt aan het omschakelen en daar hopen wij door samenwerking van te profiteren.'

De groene rente ziet Brands als een groot voordeel van zijn biologische bedrijfsvoering. 'Deze rente ligt toch een procent onder de gangbare.' Het door Veldman benoemde risico op rentestijging is volgens Brands slechts gedeeltelijk afgedekt. 'We hebben de leningen telkens voor drie jaar vaststaan. Ik had ook voor tien jaar kunnen kiezen, maar dan moet je een procent meer rente betalen.'